

I 1893 blev drengehjemmet Godhavn oprettet i Tisvilde. Godhavn fungerede langt op i 1900-tallet som en institution, hvor drenge, der blev opfattet som adfærdsvanskelige, blev anbragt. I en DR-dokumentar fra 2005 blev der fra en række tidligere anbragte drenge og ansatte fremlagt anklager om voldsomme fysiske og seksuelle overgreb på de anbragte drenge. Overgreb, der havde fundet sted i 1960'erne. Siden 2005 har disse såkaldte godhavnsdrenge arbejdet på at få en officiel undskyldning fra Danmark for overgrebene.

1 Statsminister Mette Frederiksens tale ved arrangement for Godhavnsdrene og andre børnehjemsbørn den 13. august 2019

Det talte ord gælder

⁵ Kære alle sammen

For nogle år siden gav jeg dig, Poul Erik, et løfte, som du gav videre til godhavnsdrene. Jeg har tænkt over, om I dengang tænkte: Det kommer hun ikke til at opfylde.

Men jeg vil indfri mit løfte. I dag vil Danmark give en undskyldning for det, der skete, da I var børn.

¹⁰ I vores tid blev der begået alvorlige svigt af og overgreb på børn i samfundets varetægt. Det skete i en tid, hvor staten var ansvarlig for tilsynet.

Det er velbelyst. Ingen kan være uberørte af Sarah Smeds¹ beretning.

Børn – nogle af jer – blev fjernet fra deres mor og far.

Men i stedet for støtte og undervisning – blev I sat til arbejde, som ingen spinkel barnekrop kan
¹⁵ klare.

I stedet for omsorg – fik I tæsk.

I stedet for varme – blev I mødt med ydmygelser og overgreb.

En dreng fra Godhavn har fortalt, at en lille dreng, der græd af hjemve, blev tævet så meget, at han brækkede sin arm.

²⁰ De, der tisede i sengen om natten, blev næste morgen stillet ud i gården med deres våde lagener. Så alle kunne grine ad dem.

Et af de mange overgreb, der har gjort kæmpe stort indtryk på mig.

Og det er præcis den samme afstraffelse af en lille pige på et børnehjem, som for mere end 100 år siden var med til at starte Peter Sabroes² kamp for børns rettigheder i Danmark.

²⁵ Hans hjerte ville have blødt, hvis han havde levet til at bevidne det, som I oplevede så mange år efter.

For nogle år siden kom filmen om Godhavn. Nogle af jer var konsulenter på filmen ”Der kommer en dag³.” Poul Erik og Arne – I er her i dag.

¹ Sarah Smed, formidlingschef for Svendborg Museum og forsorgsmuseet, talte før statsministeren kort om afdækningen af Godhavnsdrengenes historie. Det er Svendborg Museum og Forsorgsmuseet, som har været med til at danne det historiske grundlag for den officielle undskyldning.

² Peter Sabroe (1867-1913) var en socialdemokratisk politiker, der i sit politiske virke blandt andet arbejdede for at forbedre vilkårene for børn og unge.

³ *Der kommer en dag* er en dansk spillefilm fra 2016, der er instrueret af Jesper W. Nielsen. Filmens handling er inspireret af hændelserne på Godhavn i 1960'erne.

En af jer har sagt, at filmen er en underspillet dokumentar.

³⁰ Underspillet, fordi man i fiktionen var nødt til at lægge et håb ind i håbløsheden. For at det ikke skulle blive så sort i sort, at publikum ikke magtede at se filmen.

Jeg har selv forsøgt at se filmen to gange. Men kunne ikke.

Nogle af jer har sagt, at det værste ikke var det, som skete.

Det værste var det, der **ikke** skete. Intet samvær. Ingen trøst. Ingen omsorg. Ingen arm om ³⁵ skulderen.

Ingen kærlighed.

Tværtimod fik I at vide, at det, der skete, var jeres egen skyld.

Men det var ikke jeres skyld. Det er aldrig børnenes skyld. Det er de voksnes skyld.

De voksne, der udfører uhyrlighederne. Og de voksne, der ikke griber ind.

⁴⁰ Det samfund, der lukker øjnene.

Man spørger sig selv: Hvordan var det muligt?

I 1960'erne og 70'erne var Danmark på vej mod en ny tid.

Større velstand. Oprør mod autoriteter. Ud med den sorte skole.

I de år byggede vi velfærdssamfundet. Et Danmark, hvor vi tror på alle. Lige muligheder. Løfter ⁴⁵ dem, der falder.

Midt i alt det lå Godhavn og andre børnehjem som uhyggelige tidslommer. Som skamstøtter over, at nogle ikke var med indenfor. Men blev holdt udenfor.

Overset. Glemte. Kasseret.

Voksede op i skyggen, uden håb om en plads i solen.

⁵⁰ Et sted, hvor børn ikke var børn. Fordi de voksne ikke var voksne.

Det er i mine øjne et af de mørkeste kapitler i Danmarkshistorien.

Og det er i modstrid med alt, hvad Danmark står for. Tryghed. Lighed. Retfærdighed.

Jeg er af den overbevisning, at vi bliver nødt til at se tilbage på vores mørke kapitler.

Ellers magter vi ikke at male fremtiden lys. Og det er jo det, vi skal.

* * *

⁵⁵ Og alt det bringer mig frem til det ord, som har været alt for længe undervejs.

Mange af jer har måttet leve med ar på krop og sjæl. En del har levet dårlige liv siden. Andre har kæmpet sig til et godt liv.

Sammen har I kæmpet for én ting: En officiel undskyldning fra Danmark.

Jeg ved godt, at andre har den indvending, at vi, der har magten i dag, ikke kan tage skylden for ⁶⁰ noget, der skete engang.

Det er rigtigt. Jeg kan ikke påtage mig skylden.

Men jeg kan på Danmarks vegne påtage mig ansvaret for, at I får den oprejsning, I fortjener.

Nogle mener, at det var en anden tid. Det er også rigtigt.

Men de uhyrligheder, der blev bedrevet dengang, var også forkerte dengang.

⁶⁵ Så er der dem, der siger, at vi i Danmark ikke har tradition for at undskylde tilbage i historie.

Det er så sandt, som det er sagt. Men skal det binde os? Nej! Det er aldrig for sent at gøre det rigtige.

Man kan gøre ting svære. Som egentlig er enkle.

For mig handler det om retfærdighed.

⁷⁰ Retfærdighed for jer, der så brutalt fik stjålet jeres eneste barndom.

I er her. Heldigvis!

Derfor. Når I spørger mig: Mette, kan du officielt på Danmarks vegne give os en undskyldning?

Så svarer jeg – ja!

Jeg siger ja til godhavnsdrene. Jeg siger ja til alle børnehjemsbørn, der led overlast.

⁷⁵ I dag er jeres dag.

Og der kommer flere dage.

Jeg vil gå videre.

I sidste måned havde jeg besøg af Grønlands landsstyreformand Kim Kielsen.

Vi talte om de grønlandske børn⁴, som man besluttede skulle være danske.

⁸⁰ Kim ønsker, at det arbejde, der er i gang med at udrede forholdene, skal være færdigt, før de, der var børn dengang, får en undskyldning. Det respekterer jeg. Men jeg er villig til at sige undskyld.

Og der er også andre, som har lidt overlast.

I børnehjemsbørn, der er her i dag, er ikke de eneste, som blev udsat for svigt og overgreb.

⁸⁵ Desværre.

Det blev andre også. For eksempel mennesker med handicap.

Til alle jer andre, vil jeg sige: I har også krav på at få jeres historie frem. Ligesom børnehjemsbørnene har fået det med Godhavnsrapporten.

Samfundet skulle passe på jer. Men der skete det modsatte – I blev gjort fortræd.

⁹⁰ Det, der skete, var forkert. Så forkert, som noget kan være.

Vi skal afdække, hvad der skete. Vi skal lære af historiens fejl.

Jeg vil åbne dørene til de mørke kapitler i vores historie. Kaste lys på fortiden. Og give ofrene oprejsning.

Mens tid er.

⁹⁵ I det Danmark, som jeg tror på, står ingen udenfor.

Jeg vil være statsminister for alle. Også for dem, som andre glemmer.

⁴ I 1951 blev 22 grønlandske børn mellem 5 og 8 år som led i et socialt eksperiment adskilt fra deres forældre og sendt til Danmark for at gå i dansk skole, lære at tale dansk og opføre sig som danskere. Et år senere blev børnene sendt tilbage til Grønland, hvor de skulle fungere som rollemodeller for andre grønlandske børn. De blev anbragt på forskellige børnehjem med kun sparsom kontakt til forældrene.

Jeg ønsker en ny og mere retfærdig retning for Danmark.

Med forståelse, anerkendelse og respekt.

Den næste her på talerstolen er en mand, som jeg har kæmpe respekt for. Poul Erik Rasmussen,
¹⁰⁰ formand for foreningen Godhavnsdrene. Uden det arbejde, du og andre har gjort, var vi ikke her i dag.

Før Poul Erik kommer herop, vil børnekoret synge ”Et hav, der vugger sig til ro.”

Og efter Poul Eriks tale vil Sofie Gråbøl læse digte for os. Og Sebastian vil synge for os.

I dag er de store følelsers dag. Vi har brug for kunsten til at støtte os, hvor vi selv kan mangle
¹⁰⁵ ord.

Men inden da er ét ord vigtigere end noget andet.

Poul Erik, du har sagt, at det at få en undskyldning er en følelse af at have rendt rundt med en sæk cement på ryggen. Og den bliver løftet af skuldrene.

Jeg tror, enhver vil forstå, at når man bærer en sæk cement på ryggen. Så ser man mest ned i
¹¹⁰ jorden.

Men når fortidens tunge bagage er sluppet. Så kan I ranke ryggen. Og løfte blikket. Og se frem i livet.

Og vi andre kan tillade os at se jer i øjnene igen.

Kære alle sammen.

¹¹⁵ I har ventet længe. Nu skal I ikke vente mere.

På vegne af vores fortid, vores nutid og vores fælles fremtid – vil jeg se jer i øjnene, hver og en, og sige jer undskyld for den uret, der er gjort mod jer og jeres kære.

For dem, der er her. For dem, der var. Og for dem, der følger efter.

På vegne af hele Danmark – undskyld.